

Etické aspekty u předexilních proroků

ThLic. Adam Mackerle, Th.D.

Práce se věnuje etice Starého zákona, konkrétně malých 'předexilních' proroků (Ozeáš, Ámose, Micheáš a Sofonjáš; dále zkr. jako OAMS) v kontextu přítomné interpretace, která tyto texty reflektuje a pokouší se v nich nalézt směrodatné informace pro morální diskurz současnosti. Celkový rozsah práce je 366 stran, vlastní argumentace se odehrává na přesně 300 stranách následovaných texty sledovaných prorockých knih ve vlastním překladu autora, seznamem zkratek a bibliografií.

Mackerle na úvodních 32 stranách pojednává obecněji základní existující přístupy ke starozákonní etice, pak následuje více specializovaný přehled etiky prorockých knih (s. 33-37). Vlastní autorova argumentace se dostává ke slovu v části nazvané *Metoda* (s. 38-47). Zde je tematizována čtverá pluralita, a sice pluralita autorit, metod, žánrů a úhlů pohledu. Mackerle v této části představuje metodu „této studie“ (s. 44) pomocí principů, z nichž uvádíme jen některé: (a.) Bible [// SZ] není jediným zdrojem etického poznání, (b.) pro využití Bible v etice je třeba rozumět jak Písmu, tak vlastní době a morálnímu problému, (c.) výpovědní hodnota textu přímo závisí na použitém literárním žánru, (d.) Bible promlouvá k různým aspektům morálního života (formace charakteru, proces samostatného rozhodování, vytváření morální vize), z čehož vyplývá, že čím je její aplikace komplexnější, tím je porozumění bohatší a méně zkrácené (srov. s. 46) atd.

Autor zasazuje svoji interpretaci také do kontextu diskuze o kánonu a jeho funkci. Připomíná, že kánon jako teologický konstrukt má pouze nepřímou vazbu na historický Izrael (viz s. 45), a dále pak, že „různé sociální kontexty vzniku jednotlivých knih (a tím i jednotlivých etických postojů) nesmí vést k relativizaci tvrzení, která jsou nyní součástí kánonu“. Z uvedeného, navíc opřeneho o autoritu B. S. Childse, pro Mackerleho vyplývá, že synchronní četba bude upřednostňována před četbou diachronní (srov. tamt). Tento metodický cíl je v knize víceméně dodržován a na kroužení kolem 'kanonické pasti' dochází jen zřídka. Příklad tohoto lze nalézt hned na počátku II. části (s. 48 a dále), kde je opětovně vyzdvižen důraz na interpretaci knihy v její konečné kanonické podobě (zde si je třeba položit otázku,

zda konečná a kanonická podoba jsou totéž), ale také to, že jako interpretační klíč je v téže knize (popř. knihách) stanovena předexilní doba.

Co to znamená a jaká úskalí jsou s tímto postulátem spojená, to Mackerle velmi přehledně pojednává ihned na následujících stranách, zvl. v části II. 2. 1. *Metodologické problémy spojené s datací* (s. 50-55). Navazující část II. 2. 2. *Dobový kontext obsahu knih* (s. 55-60) dokresluje složitost tématu stanovení výchozího interpretačního rámce, pokud se má dostát zohlednění 'předexilního' kontextu i nezpochybnitelné skutečnosti růstu textu a jeho redigování až do doby poexilní. Napětí mezi diachronií a synchronií v rámci diskuze ke kánonu snad nejlépe popsal již na počátku 90. let M. G. Brett v přelomové monografii *Biblical Criticism in Crisis?* postulátem o 'doktríně jednoho koše', která je domněle (například právě v podání B. S. Childse) schopna dostát víceméně všemu a harmonizovat jak nároky diachronie tak i synchronie, tj. pokrýt a integrovat jak významy povstávající z konečného/kanonického tvaru textu tak i významy dílčích textů, které jsou jeho součástí.¹

K téže části oponované knihy se lze dotazovat, proč je třeba konstatovat, že o skutečném stavu tehdejší společnosti *de facto* nic nevíme (tak viz s. 60; nevíme skutečně nic nebo vědět nechceme, popř. chceme, ale pouze na základě biblických textů [?]; k tomu srov. např. *de facto* argumentaci kruhem/textem na s. 147, kde se počítá s existencí jahvistického kultu na severu za Jarobeáma I. na základě 1 Kr 12,28, zatímco současný badatelský konsenzus se ustavuje na *Sitz im Leben* daného religionistického fenoménu v 8. století př. n. l. a podobně např. na s. 256, kde se počítá s územní expanzí Jóšijáše opět 'zargumentovanou' pouze biblickými texty, přestože archeologický dokladový materiál hovoří v této věci zcela protichůdně²), jestliže se stává zdrojem či předmětem zkoumání obraz o předexilní době nabízený sledovanými prorockými knihami. Změnilo by se něco, kdybychom o tomto 'skutečném' stavu něco věděli?

Naopak zcela jasná je proklamace předmětu studia, kterou Mackerle formuluje následujícími slovy: „Předmětem našeho zkoumání bude izraelská a judská společnost tak, jak ji vykreslují a hodnotí OAMS, nikoli historická rekonstrukce nebo srovnání či sladění s jinými starozákonními texty. Tato studie bude vycházet z toho, že prorocké knihy popisují (a

¹ K tomu viz přelomový Barr, J., *The Synchronic, the Diachronic and the Historical. A Triangular Relationship?* OTS 34 (1995) 1-14; v českém prostředí k témuž Čapek, F., *Hebrejská Bible, její kánon a možnosti výkladu*, Mlýn 2006, zde zvl. s. 73-82 a tentýž *Co je a co není synchronní onomatologie*, *Religio* 1 (2000) 194-200.

² Srov. např. Blenkinsopp, J., *Remembering Josiah*, in: Edelman, D. V., Ben Zvi, E., (eds.), *Remembering Biblical Figures in the Late Persian and Early Hellenistic Period – Social Memory and Imagination*, OUP: Oxford 2013, 236-256; Schipper, B. U., *Egypt and the Kingdom of Judah under Josiah and Jehoiakim*, Tel Aviv 37 (2010) 200-226; tentýž, Schipper, B. U., *Egyptian Imperialism after the New Kingdom: The 26th Dynasty and the Southern Levant*, 268-290, in: Bar, S., Kahn, D., and Shirley JJ, (eds.), *Egypt, Canaan and Israel: History, Imperialism, Ideology and Literature*, Brill: Leiden 2011.

svým popisem vytvářejí) obraz izraelské či judské společnosti, který následně hodnotí. Právě toto hodnocení popisovaného stavu je předmětem našeho zkoumání” (s. 60).

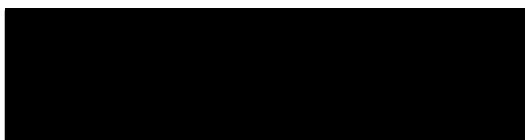
Druhá kapitola je zakončena rozvahou nad strukturou práce, postupem zkoumání a uvedením prvních závěrů vyplývajících z předcházejících úvah. Mackerle chce v prorockých knihách zkoumat tři aspekty, a sice vinu, trest a obnovu, jež se nevztahují na kohokoli, ale jsou spojeny s určitým jedincem, společenstvím nebo národem (tuto skutečnost autor na s. 72 převádí do velmi instruktivního diagramu).

Třetí až závěrečná šestá kapitola (III.-VI., s. 74-294) představují detailní o konkrétní texty se opírající analýzu prorockých výzev (tak kapitoly III. a IV.), rozbor důsledků a jejich vztahu k činům (V. kapitola) a zhodnocení rolí jednotlivých účastníků, tedy, vyjádřeno s autorem, „hodnotitele, jednatelů a 'příjemce důsledku'” (s. 72). Uvedené kapitoly, jež nelze v jednotlivostech pochopitelně představit, se vyznačují velmi přesným rozбором autorem zvoleného zdrojového textu (tj. MT v podání BHS), pečlivým sledováním slovních hříček v hebrejském jazyce (tak např. s. 223), srozumitelnou argumentací a soustředěním na ústřední zvolené téma, tj. etické aspekty vybraných knih Malých proroků, jež je příležitostně vtahováno do širšího celobiblického diskurzu. Nezmínit nelze již uvedenou skutečnost, že autor pracuje s vlastními velmi dobrými (!) překlady hebrejských textů knih Ozeáš, Ámos, Micheáš a Sofonjáš (ty jsou pak otištěny v závěru knihy na s. 301-333). Text knihy je čistý, téměř bez chyb (ty značeny v rukopise).

Letmo k některým z mnoha silných momentů práce: Mackerle dobře glosuje, že větší část profetického diskurzu není zaměřena na protiklad Hospodin – jiný bohové, ale na „vztahování se k Bohu: Bůh nechce kult odtržený od živého vztahu, nýbrž... vybízí k poznání spočívajícím v chápání a vděčnosti za jeho spásné činy v dějinách...” (s. 148). O něco později autor poznamenává, že interpretační klíč nabízejí samotné dějiny, že čtenář, který čte text o mnoho století (či tisíciletí) později, už ví, co následovalo: tj. asyrské či babylónská invaze, vojenská porážka, odvedení lidí do zajetí. Texty samotné to však explicitně neříkají, čímž uvolňují prostor jiným důležitým aspektům (srov. s. 202). Mackerle řeší i otázku hamartologie, která v kontextu Malých proroků vyznívá tak, že „člověk sám za sebe nemůže konat dobro, je v moci hříchu a nese i jeho důsledky...” (s. 261). Za velmi podnětné v přítomnosti lze považovat dobře zmapované tvrzení, že prorocké texty užívají přírodu jako nástroj vysvětlení soudu i obnovy (tak např. s. 203, 245, 293/4 atd.). Etický aspekt sledovaných profetických textů je shrnut do teze o vědomí silné solidarity s daným společenstvím (zde Izraele/Judska), v rámci níž je dobré přijmout odpovědnost za okolí a domýšlet důsledky jednání s ohledem na druhé. Člověk není sám, je součástí společenství a takto jej posuzuje Bůh, který si všímá celku, národa, s nímž uzavřel smlouvu (viz v detailu s. 292-293).

A zcela na závěr: Pro jakou podobu etiky Malých proroků se autor vyslovuje? Mackerle ve své habilitační práci přehledně mapuje dějiny staršího i současného bádání (v úvodu i na závěr v VII. kapitole), v nichž je pojednávána zvláště dualita preskripce a/versus deskripce, a na základě vlastního výzkumu dochází k tezi, že preskriptivní přístupy k etice Starého zákona vytvářející normy, maximy a jasná kritéria pro morální rozhodování narážejí na problémy dané vlastní povahou starozákonních látek. Tato povaha je podle autora vhodnější spíše pro přístupy deskriptivní, paradigmatické a formační. V sázce není, jak upozorňuje, 'etičnost' (s. 300), nýbrž obsah a svéráz látek Malých proroků, které „nabízejí rámec, v němž se čtenář učí posuzovat své jednání podle obrazu světa a jeho zákonitostí, které do něj vložil Bůh“ (tamt.).

na základě výše uvedeného sledování rád doporučuji nominační práci k obhajobě.

doc. Filip Čapek, Ph.D.

Katedra Starého zákona ETF UK

Centrum biblických studií AV ČR

Černá 9

PRAHA

115 55

capek@etf.cuni.cz

t: 774 074 433

doc. Ing. Bohdan Hroboň, PhD. MA
M. R. Štefánika 13
036 01 Martin

Oponentský posudok habilitačnej práce

predloženej Teologickej fakulte Jihočeskej univerzity v Českých Budějovicích:

Adam Mackerle, *Etické aspekty u předexilních Malých proroků,*

monografia 2019, 366 strán.

1. Popis

Posudzovaná monografia je v podstate výkladom a komentárom tých prorockých výrokov v knihách Ozeáš, Ámos, Micheáš a Sofoniáš (OAMS), ktorá podľa autora súvisla s etikou. Jej jadro (kapitoly III – VI) tvoria rozbor týchto výrokov z rôznych perspektív, ktoré prispievajú k celkovému porozumeniu etiky v dôležitom segmente Starého zákona (SZ) – v tzv. Predexilových prorokoch. Tejto časti predchádzajú dve kapitoly úvodu do problematiky SZ etiky a do skúmaných prorockých kníh. Každá z kapitol ako aj celá práca sú v záveroch výstižne zhrnuté. Vítaným bonusom je autorov pracovný preklad OAMS z hebrejskej pôvodiny. Ďalšími prílohami sú zhrnutie práce v angličtine, členený zoznam skratiek, krátky slovníček použitých gramatických pojmov a zoznam citovanej literatúry.

2. Hodnotenie obsahu

V prvej kapitole ponúka autor prehľad základných prístupov k SZ etike. Za hlavné deliace kritérium si zvolil ním predpokladaný postoj prístupov a ich protagonistov k Pavlovým slovám z 2Tm 3,15-17. Tento text sa týka autority a inšpirácie SZ textov, no (prekvapivo a na škodu argumentu) autor svoje chápanie týchto nejednoznačných a často kontroverzných pojmov ba ani textu samotného neuvádza. Jednotlivé prístupy k SZ etike a ich protagonistov však delí na tie či tých, čo podľa neho Pavlove tvrdenie akceptujú alebo popierajú. Takáto kategorizácia je, jemne povedané, nešťastná. Jej neblahým dôsledkom je napríklad zaradenie Martina Luthera medzi tých, čo celú starozákonnú etiku odmietajú,¹ či, na druhej strane, označenie zjavne chybnéj interpretácie Písma, tzv. Priamej aplikácie, za ústretový prístup.² Napriek tomuto nedostatku autor v závere kapitoly volí zrejme tú najvhodnejšiu kombináciu prístupov a nástrojov, ktoré pomáhajú dnešnému čitateľovi etiku predexilových prorokov nielen pochopiť, ale ju aj aplikovať a byť ňou formovaný.

¹ Autor k takémuto záveru došiel z jeho interpretácie dvoch Lutherových citátov, čo je ako hodnotiť etiku prorockých kníh na základe výkladu dvoch účelovo vybraných veršov. Tu by pomohlo minimálne oboznámiť sa s Lutherovými komentármi k OAMS a s jeho chápaním 2Tm 3,15-17. Nie som odborník na Luthera, ale na základe jeho komentárov k prorockým knihám a žalmom som presvedčený, že by s autorovým odporúčaním deskriptívnych prístupov k SZ etike, najmä paradigmatického a formačného, plne súhlasil.

² V súvislosti s touto podkapitolou treba ešte upozorniť, že autorove ponímanie alegórie je nesprávne, nie však ako jedného z ústretových prístupov, ale ako interpretácie založenej na čitateľových predstavách.

Druhá kapitola je už jedným zo základných stavebných prvkov zvoleného prístupu – približuje historický a literárny kontext prorockých výrokov, ktoré budú následne rozoberané. Autor sa pragmaticky a veľmi správne zameriava nie na reálnu situáciu spoločnosti v období OAMS (ktorú aj tak nie sme schopní dostatočne zrekonštruovať), ale na jej vnímanie a hodnotenie jednotlivými prorokmi. Pravdepodobný pôvodný význam jednotlivých výrokov o etike je totiž možné rozpoznať len na pozadí tohto (subjektívneho) obrazu spoločnosti, sveta, a Boha. Podobne pozitívnu úlohu zohráva aj zvažovanie literárneho kontextu. Aj keď autor ponúka stručný opis štruktúr OAMS, tento potenciál zostáva v jeho práci nevyužitý. Ako ukazuje členenie nasledovných kapítol, prednosť dostáva nie celkom opodstatnená kategorizácia výrokov z hľadiska etiky. Takáto systematizácia je SZ knihám cudzia a môže negatívne ovplyvniť interpretáciu jednotlivých výrokov.³

Výklady textov v kapitolách III – VI touto (umelou) kategorizáciou síce v zásade neutrpeli, ale sú ochudobnené o niektoré súvislosti a dôrazy. Napríklad, pozitívne formulované výzvy v III. kapitole zaznievajú výraznejšie a zreteľnejšie v kontraste s okolitými kritickými výroky, ktorým sa však venuje IV. kapitola. (Samozrejme, platí to aj opačne.) Taktiež nemálo z apelu pozitívneho či negatívneho výroku na adresu etiky sa stráca oddeleným pojednávaním o dôsledkoch ľudského konania (V. kapitola) či jeho aktéroch (VI. kapitola). Navyše, takáto atomizácia diskutovaných kníh si vyžaduje vracanie sa k ich jednotlivým výrokom z rôznych perspektív, čím sa komplikuje čítanie a znižuje praktické využitie monografie.

Spomínané mínusy však vo veľkej miere odstraňujú vynikajúce zhrnutia a závery. Tie nie sú len akýmsi sumárom už konštatovaného, ale ukazujú práve na širšie súvislosti a príčiny výrokov, rozoberaných v danej kapitole. Celkový záver (VII. kapitola) výborne abstrahuje a dostatočne opatrne zovšeobecňuje výsledky skúmania jednotlivých kapítol. Tu snáď len jedna konkrétna výhrada k použitiu kategórie *Božia svätosť* v OAMS: charakterizovať ju ako hlavný morálny štandard (podľa Kaisera, s. 299) je anachronizmus a zásadné nepochopenie pojmu v SZ. V OAMS je *Božia svätosť* prítomná najmä v pojednaniach o kulte a ako podstata a hlavná príčina kultu je kľúčová pre ich interpretáciu.

Vyhodnotenie kvality autorovho prekladu OAMS z pôvodiny by si vyžadovalo neúmerne veľa času, preto ponúkam len prvý dojem. Vysoko ho oceňujem ako počin, ktorý, aj keď patrí medzi „povinné cviky“ takéhoto výskumu, v mnohých dleloch tohto typu absentuje. Odporúčal by som však opatrnejšie narábanie s označovaním prekladov, ktoré sú vo výslednom jazyku nezmyselné, za doslovné. Je totiž vysoko pravdepodobné, že pôvodnému pisateľovi a čitateľovi tieto texty zmysel dávali. Myslím, že namiesto nezrozumiteľných „prekladov“ by bolo vhodnejšie uvádzať tie podľa autora najpravdepodobnejšie zrozumiteľné možnosti a problémy spojené s prekladom okomentovať vo výkladovej časti (ako to riešia štandardné komentáre). Celkovo sú však tieto vlastné preklady nepochybne prínosom.

3. Hodnotenie formy

Práca je písaná zrozumiteľne a je atraktívna aj po štylistickej stránke. Nejednen čitateľ prívíta prepis hebr. výrazov a slovníček použitých gramatických pojmov. Prospelo by pridanie čísel strán k autorovmu prekladu v prílohe, podľa ktorých si čitateľ našiel rozbor konkrétneho výroku v knihe. Práca s použitou literatúrou je prehľadná a vhodne vyvážená vlastnými postojmi. Práca je dostatočne

³ Širší literárny kontext je dôležitý obzvlášť pre deskriptívnu etiku, ktorá sa v OAMS vyskytuje najčastejšie.

rozsiahla, prehľadná, pôsobí usporiadane a esteticky, takže zrejme spĺňa požadované formálne kritéria pre habilitačné práce na TF JU.

4. Celkové hodnotenie

Vyššie uvedené pripomienky a výhrady nie sú zásadného charakteru a predložený habilitačný materiál je presvedčivou ukážkou autorových schopností spracovať aj náročný hebrejský text tak, aby vyhovoval kritériám súčasnej starozákonnej vedy. Ranné štádium stále aktuálnej témy biblickej etiky je tu spracované poctivo, zodpovedne a ohľaduplne, čo tvorí veľmi dobrý základ pre jej ďalší výskum.

Prácu odporúčam k habilitačnému konaniu.

V Martine, 20. augusta 2019

doc. Ing. Bohdan Hroboň, PhD. MA

Oponentský posudek habilitační práce

Fakulta: Teologická fakulta Jihočeské univerzity
Uchazeč: ThLic. Adam Mackerle, Th.D.
Habilitační práce: Etické aspekty u předexilních Malých proroků
Oponent: doc. Dominik Opatrný, Th.D.

Malí proroci jsou malí svým rozsahem, ne svou teologií a významem. Tuto pravdu nám křesťanům musejí Židé leckdy připomínat, a proto je potěšující, že se habilitant rozhodl svým čtenářům podrobně přiblížit jeden malý výsek z malých proroků: etiku Ozeáše, Ámose, Micheáše a Sofonjáše. Navázal tak na svůj dlouhodobý zájem jak o Malé proroky, tak o biblickou etiku.

Členění monografie je logické: první dvě kapitoly uvádějí do problematiky jak etické (kap. I: Přehled přístupů ke starozákonní etice), tak exegetické (kap. II: Struktura a povaha předexilních Malých proroků). Pak následují čtyři kapitoly systematicky zachycující námět knihy, rozčleněný na výzvy (kap. III), kritiku (kap. IV), důsledky lidského jednání (kap. V) a postavy dramatu (kap. VI). Závěr (kap. VII) v obsahu působí poněkud nešťastně jako součást předcházející kapitoly, snad proto, že není dále rozčleněn na podkapitoly. Čtenář jistě ocení, že přílohou publikace jsou i autorovy překlady čtyř pojednávaných prorockých knih, takže do nich může během četby nahlédnout, když nemá po ruce bibli (což je nezbytností např. v kapitole II.3.1 pojednávající o struktuře prorockých knih).

Podívejme se nyní na jednotlivé kapitoly a na jejich kritické zhodnocení. Pro teologického etika bude nejzajímavější hned první z nich. Mackerle v ní podrobně vysvětluje plejádu přístupů ke starozákonní etice. Za svou výchozí premisu si volí citát z Druhého listu Timoteovi, „Písma jsou vhodná k výchově ve spravedlnosti“ (2Tim 3,16). Podle tohoto axiomu dělí současné i minulé přístupy na ty, které považují také Starý zákon za normativní pro křesťanský život, a na ty, které jsou v tomto směru skeptické. V další podkapitole pak zúžuje svou pozornost na etiku proroků a její zpracování u vybraných autorů (Daniel Carroll, Joseph Jensen, W. Brueggemann, B. Birch, W. Janzen, K. D. Fedler, B. S. Childs, D. E. Gowan). Sám se hlásí k přístupu C. J. Dempseyové, která si nevšímá jen „etických témat prorocky doby“, tedy kritiky a výzev, ale věnuje se také dalším tématům volněji spojeným s mravností: vztahu „člověka, jeho jednání a celého stvoření, obrazům, které prorocká kniha používá pro popis Boha, otázce násilí ze strany člověka i ze strany Boha“ (s. 36). Na to navazuje předložením své vlastní metody, která staví na: 1. relevanci Starého zákona pro etiku, 2. potřebnosti zasadit biblickou etiku do vztahu

k dalším etickým zdrojům, 3. znalosti Písma, doby i morálních problémů, 4. zohlednění literárního žánru biblického textu, 5. rozlišení etiky zaměřené na formaci charakteru a na proces rozhodování a 6. masoretském textu tzv. Stuttgartské hebrejské bible.

Na této kapitole je potřeba ocenit především fakt, že autor dokáže vystoupit ze zaběhaných schémat a vybrat z množství prostudovaných děl svěží pohledy na to, jak může být Bible používána v současném etickém diskurzu.

Druhá kapitola uvádí čtenáře do problematiky tzv. Malých proroků, konkrétně čtveřice těch, kteří se explicitně hlásí k předexilnímu období. Toto explicitní vyjádření je pro Mackerleho důležité, protože proroky čte jako interpretaci dějin izraelského národa. Nejde tak ani o těžko stanovitelný čas vzniku té které knihy, ale o dobu, kterou má teologicky objasnit. Čtenář zde najde především strukturu knih a typologii výroků, z nichž se skládají. Bohužel pokud čtenář není ochoten stále dohledávat příslušná biblická místa v příloze na konci knihy, výklad se stává nesrozumitelným. To je škoda, protože sledování dvou textů je velmi náročné. I když se dá u exegetické literatury očekávat, že čtenář tu a tam do bible nahlédne, přesto by autor měl čtenáři co nejvíc uhladit cestu a psát tak, aby byl jeho text srozumitelný i bez neustálého listování v bibli.

V závěru této druhé kapitoly zaznívá postřeh, který je pro Mackerleho interpretaci zásadní: že totiž etika biblických prorockých knih není preskriptivní, ale deskriptivní. Tyto knihy v první řadě neříkají, co máme dělat, ale hodnotí jednání dávno zesnulých lidí. I když se rozlišení na deskriptivní a preskriptivní/normativní biblickou etiku v odborné literatuře místy objevuje (např. Joseph Jensen, *Ethical Dimensions of the Prophets*, s. 7), Mackerle je používá trochu jiným způsobem a na žádného autora v této souvislosti neodkazuje. Za cenný autorův postřeh proto musíme považovat jeho varování, že etika předexilních Malých proroků se kromě několika obecných výzev vyjadřuje v indikativech a že musíme být velmi opatrní při jejich převodu imperativy.

Právě pozitivním výzvám je věnována kapitola třetí. Mackerle jich nachází ve zkoumaném korpusu osm, přičemž jejich výklad doplňuje citacemi příslušných perikop, což čtenáři usnadňuje četbu. Nechybí ani analýza užitých termínů.

Naopak čtvrtá kapitola zpracovává kritizované jednání, tedy téměř veškeré zbývající texty korpusu. Mackerle je logicky dělí podle obsahu špatného jednání. Ačkoliv se tak autorovi podařilo množství výroků logicky utřídit, čtenář má místy pocit, že čte seznam, v němž se ztrácí. Často chybějí věty, které by čtenáře textem provedly, vysvětlily mu zvolené pořadí probíraných výroků a pomohly mu se ve změti samostatných výroků, byť tematicky příbuzných, vyznat. Autor sice dokáže bravurně „zpracovat“ zkoumaný materiál, ale měl by ho i podat čtenáři ve stravitelné formě.

Totéž by bylo možné říci o následujících dvou kapitolách, katalogizujících postavy dramatu a důsledky jejich jednání. Právě náměty těchto dvou kapitol nejvíce ukazují

přínos Mackerleho chápání prorocké etiky jako deskriptivní: neomezuje se jen na výzvy a kritiku, ale všímá si i důsledků lidského jednání a různých označení pro lidské aktéry i pro Boha, který o nich pronáší soudy. Poslední podkapitola před závěrečným shrnutím si klade otázku „Kdo ponese důsledky?“ Mackerle se v ní zamýšlí nad širší dopadů lidského jednání a utrpením nevinných. Cenný je postřeh, že Hospodinův příslib, že každý ponese následky jen svých vlastních hříchů, není v tomto světě ani možný, ani žádoucí. Zůstává proto zaslíbením do budoucnosti.

Mackerleho práce je výsledkem dlouhodobého výzkumu ve velmi specifické oblasti biblistiky a křesťanské etiky, stěží s ní lze tedy příliš polemizovat. Proto jsem své připomínky obrátil k rezervám v tom, jak autor předkládá svůj výtěžek čtenáři. Četba je to namáhavá, ale kniha za tu námahu bezesporu stojí, protože nejen seznamuje čtenáře s Malými proroky, ale také mu na mnoha stránkách umožňuje proniknout hlouběji pod povrchní klišé o etice Starého zákona. Splňuje tak požadavky standardně kladené na habilitační práci v oboru teologie, a proto doporučuji její kladné posouzení.

doc. Dominik Opatrný, Th.D.

17. července 2019